

Åverka, Möklinta sn.

I Åverka finns en järnhäll med vällaren Karl Sols namn gjutet i runor.

31. Österbännbäck, Möklinta sn.

Pl. 26–27.

Litteratur: O. W. Wahlin, Berättelse om en antiqvarisk undersökningsresa i Dalarna år 1867 (ATA); E. Brate, Anteckningar 1898 (ATA); Sala Posten ²²/₁₀ 1919; S. Kjersén, Östra Västmanland (1927), s. 82; E. Werner, Skrivelse till Riksantikvarien den ¹⁴/₆ 1946 (ATA).

Äldre avbildning: Brate, foto 1898 (ATA).

Det runristade, jordfasta blocket ligger i nordvästra kanten av landsvägen Västerbännbäck–Österbännbäck, 100 m ÖNÖ om torpet »Gränsgården».

Första gången Vs 31 nämnes är såvitt känt i O. W. Wahlins berättelse till Dalarnes Fornminnesförening om en undersökningsresa, som han företog år 1867. Wahlin skriver där, i samband med några ord om byn Leknäs i By socken: »Midt emot samma by å andra sidan elfven, således inom Vestmanland, synes å en jordfast sten en tydlig runslinga. Runorna tycktes vara s. k. Helsingerunor, men kunde ej läsas. Stenen, som ej förr är undersökt (hvarför den här omnämnes), berättas bära inskription deraf, att en öfverste ridit ihjäl sig mot densamma.»

Grå granit. Ristningsytans höjd är 1,25 m, största bredd (nedtill) 1,40 m. Ytan, som vittrar svårt, är knottrig och ojämn. Ristningen är flerstädes otydlig, och inskriften delvis mycket svårläst.

Inskrift:

• hulker • let • kera • bru • eftr frota • sen • aukut • ok • uinut • sun • sen •
5 10 15 20 25 30 35 40 45

HolmgæiRR(?) let gæra bro æftir frænda sinn Auðgaut(?) ok uinut, sun sinn.

»Holger(?) lät göra bron efter sin frände Ödgöt(?) och (efter) uinut, sin son.»

Till läsningen: Inskriften börjar nedtill till vänster med ett mycket otydligt sk. Samtliga sk ha formen av en punkt. I **h** har förlorat huvudstaven ovanför bistavarna; huvudstavens nedre del är skadad genom vittring. I **4 k** finnas mellan huvudstav och bistav två fördjupningar, vilka båda göra intryck av att vara naturliga. I **5 e** är pricken grund men säker. **10 k** är ej stunget. **11 e** är tydligt, likaså **17 e**. I **18 f** når ej undre bistaven upp till ramlinjen. **20 r** har förlorat toppen. Efter **20 r** finnas blott osäkra spår av sk. I **21 f** har övre bistaven gått spårlöst förlorad. Runföljden **23–25 ota** har förlorat topparna. **23 o** har dubbelsidiga, snett upp åt högre riktade bistavar; samma form har **34 o**. **27 e** är något osäkert. I **29 a** är bistaven otydlig. Till höger om bistaven i **30 u** finns en naturlig fördjupning. I runan **37** inga säkra spår av bistavar. I **43 n** är bistaven mycket otydlig på grund av vittring. **45 e** är tydligt.

Brate (1898): × **uikeþ • let • kera • bru • eftr • frota • sen : aukut • ok • uenut • sun sen •**. I många fall har Brate varit tveksam om läsningen, vilket med hänsyn till ristningens dåliga tillstånd ej är förvånande. Detta gäller särskilt den första runföljden, **uikeþ**. Runan **37** uppfattar han som **e** eller »möjligen» **a**.

Vs 31 är, som ovan har framhållits, delvis mycket svårläst. Detta beror ej enbart på att ytan har vittrat, utan också på att ristningen har utförts av en oskicklig ristare. Till de mest svårlästa partierna av inskriften höra de tre personnamnen; läsningen av dem måste tyvärr betecknas som osäker. Runföljden **1–6 hulker** kan möjligen återge det i runinskrifter vanliga mansnamnet *HolmgæiRR* (nsv. Holger). **29–33 aukut** återger kanske ett *Auðgaut* (ack.); **36–40 uinut** kan tänkas åsyfta ett mansnamn *Viniut* (ack.); jfr *Guðniutr*. Om mansnamn på *-niutr* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 108.

Runföljden **21–25 frota** återger otvivelaktigt subst. *frændi* i sg. ack.

Av inskriften framgår, att Vs 31 är en »brosten». Om runmonument av detta slag se Vs 9 och 10. Enligt S. Kjersén skulle spår av runstensbron »vara att anträffa helt nära platsen»; några säkra rester av den i inskriften nämnda väganläggningen har jag emellertid ej kunnat finna.

Vs 31 är den enda västmanländska (äkta) runinskrift, som har ristats i ett jordfast block.

Gamla Norbergs bergslag.

Socknar: Norberg, Västervåla och Karbenning.

Vretarna, Västervåla sn.

På Vretarna 1: 2, »Oppgården», förvaras en handkvarn med en sentida runinskrift. Handkvarnen ingår i folkskollärare Karl Sigfrid Sandstedts samling av föremål av olika slag. Täljsten. Inskrift: $\text{ᚠᚱᚢᚰ} \cdot \text{ᚷᚱᚢᚱᚢᚱᚢ} \cdot$
 $\text{ᚠᚱ} \cdot 1817$ »Erik Brickman år 1817.»